

Překročení pravomocí odvolacím soudem v trestním řízení

Jen trestní řízení, v němž je odsuzující rozsudek vynesena soudcem, který na základě vlastních (autonomních) hodnotících úvah podle svého nejlepšího vědomí a svědomí dospěje při dodržení zásad ústnosti a přímosti k závěru o vině, lze podle čl. 36 odst. 1 a čl. 40 odst. 1 Listiny základních práv a svobod označit za ústavně konformní; to platí i pro změnu rozsudku v řízení podle § 264 odst. 1 trestního řádu. Uvedené ústavní kautely řádně vedeného trestního řízení jsou proto nejen projevem ústavní ochrany postavení obviněného podle čl. 40 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, nýbrž stejně tak ochranou soudcovské nezávislosti a s ní spojené odpovědnosti každého jednotlivého soudu za rozhodnutí podle čl. 36 odst. 1 ve spojení s čl. 81 a čl. 82 odst. 1 Ústavy České republiky.

(Nález Ústavního soudu České republiky sp.zn. IV.ÚS 1327/19, ze dne 12.5.2020)

Ústavní soud rozhodl o ústavní stížnosti stěžovatelky M. J., zastoupené JUDr. M.J., advokátem, sídlem P., proti usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. února 2019 č. j. 6 Tdo 1578/2018-41, usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 27. září 2018 č. j. 10 To 135/2018-1776 a rozsudku Okresního soudu v Náchodě ze dne 4. dubna 2018 č. j. 11 T 153/2015-1726, za účasti Nejvyššího soudu, Krajského soudu v Hradci Králové a Okresního soudu v Náchodě, jako účastníků řízení, a Nejvyššího státního zastupitelství a Okresního státního zastupitelství v Náchodě, jako vedlejších účastníků řízení, tak, že usnesením Nejvyššího soudu ze dne 7. února 2019 č. j. 6 Tdo 1578/2018-41, usnesením Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 27. září 2018 č. j. 10 To 135/2018-1776 a rozsudkem Okresního soudu v Náchodě ze dne 4. dubna 2018 č. j. 11 T 153/2015-1726 bylo porušeno právo stěžovatelky na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 ve spojení s čl. 40 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. února 2019 č. j. 6 Tdo 1578/2018-41, usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 27. září 2018 č. j. 10 To 135/2018-1776 a rozsudek Okresního soudu v Náchodě ze dne 4. dubna 2018 č. j. 11 T 153/2015-1726 se ruší.

Z odůvodnění

I. Skutkové okolnosti případu a obsah napadených rozhodnutí

1. Ústavní stížností podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen "Ústava") se stěžovatelka domáhá zrušení v záhlaví uvedených rozhodnutí obecných soudů, jimiž byla podle jejího tvrzení porušena její ústavní práva vyplývající z čl. 36 odst. 1, čl. 38 odst. 1 a 2 a čl. 40 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen "Listina") a čl. 6 odst. 1 a 2 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

2. Z obsahu vyžádaného soudního spisu, vedeného Okresním soudem v Náchodě (dále jen "okresní soud") pod sp. zn. 11 T 153/2015, se podává, že v uvedené trestní věci byla stěžovatelka (mimo jiné) obžalována pro podezření ze spáchání zločinu zpronevěry podle § 206 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "trestní zákoník"). Zločinu se měla dopustit, stručně řečeno, tak, že bez vědomí klientky pečovatelské služby si ponechala pro vlastní potřebu její finanční prostředky ve výši 20 000 Kč, které jí byly klientkou svěřeny a které měly být uloženy v trezoru pečovatelské služby. Po skončení pracovního poměru stěžovatelka nepředala prostředky své

nástupkyni, avšak učinila tak až po zahájení úkonů trestního řízení souvisejícího s vyšetřováním rozsáhlé zpronevěry peněz klientů. Rozsudkem okresního soudu ze dne 30. 6. 2016 č. j. 11 T 153/2015-1547 byla stěžovatelka uznána vinnou ze zločinu zpronevěry podle § 206 odst. 1 trestního zákoníku, kterého se měla dopustit popsáním způsobem.

3. Rozsudek okresního soudu byl usnesením Krajského soudu v Hradci Králové (dále jen "krajský soud") ze dne 3. 11. 2016 č. j. 10 To 269/2016-1584 zrušen. Podle krajského soudu se okresní soud nezabýval hodnocením obhajoby dostatečně podrobně a s přesvědčivými závěry; poukázal na to, že těžiště dokazování leží právě před okresním soudem, před nímž jednotlivé osoby vypovídají, a ten musí v první řadě výpovědi hodnotit a nikoli je pouze mechanicky opsat. Krajský soud dále uvedl, že tuto činnost okresního soudu nahradit nemůže, neboť by byla porušena zásada bezprostřednosti a ústnosti.

4. Následně okresní soud rozsudkem ze dne 30. 5. 2017 č. j. 11 T 153/2015-1634 zprostil stěžovatelku shora popsané obžaloby. Podle okresního soudu nebyl zmíněnými důkazy prokázán úmysl stěžovatelky převzaté finanční prostředky si присvojit, jelikož nebyla hodnověrně vyvrácena její obhajoba, že úschovou finančních prostředků nechtěla zatěžovat novou vedoucí pečovatelské služby a že jejím záměrem bylo prostředky předat klientce, případně sociální pracovníci starající se o její záležitosti, což hodlala vyřešit sama ještě před odchodem z pečovatelské služby.

5. Tento rozsudek zrušil krajský soud v neveřejném zasedání usnesením ze dne 12. 10. 2017 č. j. 10 To 321/2017-1660 a věc vrátil okresnímu soudu k novému rozhodnutí. V jeho odůvodnění konstatoval, že popsany skutek plně zapadá do komplexní důkazní situace ve vztahu k nakládání s finančními prostředky svěřených a závislých (nesvéprávných) klientů pečovatelské služby (řešeného vůči jiným pachatelům v jiných rozhodnutích v této trestní věci), vůči němuž neexistovaly žádné nebo velmi omezené možnosti kontroly. Nalézací soud se podle krajského soudu "nedůvodně přiklonil ke zcela neuvěřitelné obhajovací verzi obžalované". Nevypořádal se správně s výsledky provedeného dokazování, nebral v úvahu a nevyhodnotil celou důkazní situaci jednotlivě i ve vzájemných souvislostech; stěžovatelka do své soukromé úschovy ukryla i důkaz o převzetí peněz, tj. doklad, který byl náhodně nalezen příbuznými klientky v jejích věcech, což podle krajského soudu svědčí o tom, že stěžovatelka "spoléhalo zjevně na to, že se u vážně nemocné a staré klientky po uplynutí řady měsíců na převzetí platby zapomene". Svědecké potvrzení obhajoby stěžovatelky bylo podle krajského soudu neurčitě. Stěžovatelka měla dostatečně dlouhou dobu na to, aby předmětnou záležitost vypořádala, ostatně za tím účelem s ní dokonce město nestandardně uzavřelo i dohodu o provedení práce. K vrácení peněz po 10 měsících se odhodlala zjevně až pod vlivem situace a tlakem trestního řízení. Okresní soud dostal příkaz, aby v dalším rozhodnutí vyložil, které skutečnosti vzal za prokázané, o které důkazy svá skutková zjištění opřel, jakými úvahami se řídil při hodnocení provedených důkazů a "jak se vypořádal s obhajobou obžalované".

6. Okresní soud rozsudkem ze dne 5. 12. 2017 č. j. 11 T 153/2015-1683 stěžovatelku opět zprostil obžaloby, což odůvodnil tím, že není rozhodující, zda soud tvrzení obžalované věří nebo nevěří, nebo zda se přiklání k verzi popsané v obžalobě, či k verzi předkládané obhajobou, ale pouze zda bylo v řízení mimo jakoukoli rozumnou pochybnost prokázáno, že byly jednáním obžalované naplněny veškeré znaky skutkové podstaty některého trestného činu, a to včetně znaků subjektivní stránky. Způsob, jakým stěžovatelka nakládala s převzatými finančními prostředky, lze považovat za nezvyklý, možná dokonce podezřelý, a nezákonný, ale nikoli nutně spojený s úmyslem si prostředky присvojit.

7. Usnesením krajského soudu ze dne 20. 2. 2018 č. j. 10 To 4/2018-1703 byl v neveřejném zasedání rozsudek okresního soudu zrušen a věc byla opět vrácena k novému rozhodnutí. Připomněl, že neměnná obhajovací verze byla opakovaně posouzena jako ryze účelově smyšlená. Uvedený skutek plně zapadá do komplexní situace nakládání s peněžními prostředky klientů pečovatelské služby. Rovněž připomněl, že stěžovatelka s předáním funkce značně otálela. Nalézací soud se znovu

přiklonil ke "zcela neuvěřitelné obhajovací verzi" stěžovatelky. Svědkyně nejprve v přípravném řízení uvedla, že stěžovatelka se jí s předáním peněz ozvala v říjnu 2013 (tedy po zahájení úkonů trestního řízení), s časovým odstupem při hlavním líčení pak připustila, že to mohlo být v červenci nebo srpnu. Za pravdivou je dle krajského soudu nutno považovat původní výpověď. Okresní soud se správně nevypořádal s výsledky provedeného dokazování, nevyhodnotil celou důkazní situaci jednotlivě a ve vzájemných souvislostech, kdy stěžovatelka do své dispozice kromě prostředků ukryla i doklad o předání peněz, jehož kopii našli náhodou příbuzní poškozené. Za zcela správné považuje krajský soud závěry státního zástupce. Okresní soud musí dále postupovat v souladu s právním názorem krajského soudu a jeho názor ohledně nedostatků v hodnocení důkazů respektovat. Musí vyložit, které skutečnosti vzal za prokázané, o které důkazy svá skutková zjištění opřel, jakými úvahami se řídil při hodnocení provedených důkazů a jak se vypořádal s obhajobou obžalované.

8. V napadeném rozsudku pak uznal okresní soud stěžovatelku vinnou ze spáchání přečinu zpronevěry podle § 206 odst. 1 trestního zákoníku, jehož se dopustila výše popsaným jednáním. Za jeho spáchání jí byl uložen trest odnětí svobody v trvání 4 měsíců, jehož výkon byl podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 1 roku a 3 měsíců. Závěr o vině se "opírá především o vyhodnocení celé důkazní situace". Stěžovatelka si ponechala nejen peněžní prostředky, ale ukryla i doklad o jejich předání. Evidentně to svědčí o skutečnosti, že stěžovatelka spoléhala, že se na peníze zapomene. Ke skutku jsou ve spise příslušné listinné důkazy. Předání finančních prostředků později bylo v podstatě jen dodatečnou náhradou škody, když zatajení svěřené hotovosti bylo obžalovanou odhaleno. Neměnná obhajovací verze byla opakovaně posouzena jako ryze účelově smyšlená. Posuzovaný skutek plně zapadá do komplexní důkazní situace celkového nakládání s prostředky klientů pečovatelské služby bez jakékoliv nebo jen velmi omezené kontroly. Peníze si stěžovatelka ponechala i po skončení jejího pracovního poměru. Obhajovací verze (spočívající v nedostatku času a příležitosti na předání peněz) je zcela neuvěřitelná. Za pravdivou je nutno považovat výpověď svědkyně o tom, že se jí stěžovatelka ozvala až po zahájení trestního řízení, a nikoliv její následné pochybnosti, že to mohlo být dříve.

9. Proti uvedenému rozsudku podala stěžovatelka odvolání, které krajský soud zamítl napadeným usnesením. V jeho odůvodnění se plně ztotožnil se závěry okresního soudu. Nebýt náhodného nálezu důkazu o převzetí peněz, stěžovatelka by je dle krajského soudu zpátky nepředala.

10. Proti usnesení krajského soudu podala stěžovatelka dovolání, které Nejvyšší soud odmítl napadeným usnesením. V jeho odůvodnění uvedl, že opakované rozhodování věci v řízení o odvolání a pro stěžovatelku nepříznivý výsledek řízení nemůže být relevantním dokladem toho, že by předseda senátu odvolacího soudu byl vyloučen z projednávání věci. Co se týče námitek stěžovatelky o nesprávném právním posouzení, Nejvyšší soud akceptoval způsob, jakým okresní soud vyjádřil znak "přisvojení si cizí věci". Dále dovodil, že o pravé povaze jednání stěžovatelky svědčí zejména její následný postup, kterým existenci ujednání s poškozenou zamlčela a předávací protokol nové vedoucí nepředala. Z charakteru poskytovaných služeb totiž nepochybně plyne, že pokud pacient svěřuje léčebnému zařízení finanční prostředky, aby s nimi odpovědná osoba naložila, činí tak na dobu poskytování těchto služeb. Při výkonu těchto služeb se vyžaduje i vyšší stupeň pečlivosti při nakládání se svěřenými prostředky klientů, jejichž kontrola a vymahatelnost závazků z těchto jednání plynoucích je velmi ztížená či dokonce vyloučená. Hodnocení důkazů soudy nižších stupňů nevykazuje žádný relevantní rozpor. Popis skutku sice explicitně neuvádí, kdy stěžovatelka uvedený přečin dokonala, podle Nejvyššího soudu se tak nepochybně stalo nejpozději při odchodu z pracovní pozice, kdy měla svou agendu předat své nástupkyni.

II. Argumentace stěžovatelky

11. Stěžovatelka namítá, že byla odsouzena za jednání, které jednak není dílem trestné a z další části nebylo vůbec prokázano; přiznala, že došlo k prodlení mezi ukončením jejího pracovního poměru a

odevzdáním peněz zpět poškozené. Příčinou takového stavu však byla stěžovatelčina vytiženost a bagatelizace celé záležitosti, již sice stěžovatelka označuje za chybu, avšak nikoliv trestný čin, neboť nikdy s penězi nenaložila v rozporu s vůlí poškozené; nebyla tedy naplněna objektivní a subjektivní stránka trestného činu, čemuž zpočátku přisvědčil i okresní soud. Stěžovatelka držbu prostředků nijak netajila a na jejich předání se domluvila před zahájením trestního stíhání. Rovněž soudy zdůrazňovaný náhodný nálezků o stěžovatelčině převzetí peněz spadá do doby, kdy již stěžovatelka peníze ve své držbě neměla. To vše zakládá extrémní nesoulad mezi provedenými důkazy a závěry soudů.

12. K dalšímu porušení stěžovatelčiných práv došlo tím, že odvolací soud vnutil soudu nalézacímu své vlastní hodnocení důkazů a opakovaně mu sdělil, jak má ve věci rozhodnout. Klíčové závěry ohledně stěžovatelčiny viny přitom krajský soud vyslovil, aniž by provedl jakýkoliv důkaz. Dokonce své rozhodnutí opakovaně vydal v neveřejném zasedání. Dovolací soud tuto námitku nepřipustně bagatelizoval. Podle stěžovatelky je evidentní, že odvolací soud kritizoval výsledek, a nikoliv cestu k němu. Sám přitom ani neuvedl, z kterých konkrétních důkazů stěžovatelčina vina vyplývá; zároveň však nenechal nalézacímu soudu žádný prostor pro vlastní hodnocení důkazů. Takový postup je rozporný s judikaturou Ústavního soudu.

13. Konečně stěžovatelka namítá, že popsaným postupem jí bylo fakticky upřeno právo na podání odvolání. Když stěžovatelka podávala odvolání, měl již odvolací soud jasný názor na danou věc. Stěžovatelka podala námitku podjatosti předsedy senátu odvolacího soudu, které však nebylo vyhověno.

III. Vyjádření účastníků řízení a replika stěžovatelky

14. Soudce zpravodaj podle § 42 odst. 4 zákona č. [182/1993](#) Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "zákon o Ústavním soudu"), zaslal ústavní stížnost k vyjádření účastníkům a vedlejším účastníkům řízení. Na výzvu Ústavního soudu se k ústavní stížnosti vyjádřily Nejvyšší soud, krajský soud, Nejvyšší státní zastupitelství a Okresní státní zastupitelství v Náchodě (dále jen "okresní státní zastupitelství").

15. Nejvyšší soud ve svém vyjádření především odkázal na odůvodnění napadeného usnesení. Úkolem dovolacího soudu nebylo přezkoumat důvodnost stěžovatelčiny skutkové obhajoby. Nejvyšší soud toliko konstatoval, že hodnocení soudů nevykazuje tzv. extrémní rozpor. Dovolací soud si byl vědom, že vyjádření odvolacího soudu k obhajobě stěžovatelky "hraničilo s jeho oprávněním", nicméně dospěl k závěru, že limity nastavené trestním řádem nepřekročil. Stěžovatelce nebylo upřeno právo rozporovat názory odvolacího soudu v hlavním líčení nebo následném veřejném zasedání. Závěrem Nejvyšší soud navrhl, aby Ústavní soud ústavní stížnost zamítl, resp. odmítl pro zjevnou neopodstatněnost.

16. Krajský soud ve svém vyjádření zcela odkázal na odůvodnění napadeného usnesení.

17. Nejvyšší státní zastupitelství ve svém vyjádření uvedlo, že Nejvyšší soud neignoroval v dovolacím řízení žádnou stěžovatelčinu námitku. Odvolací soud nezavázal soud prvního stupně nad míru přiměřenou jeho právním názorem. Nezasáhl tedy do rozhodovacího procesu nalézacího soudu a nedonutil jej změnit právní názory. Závěrem svého vyjádření Nejvyšší státní zastupitelství navrhl, aby Ústavní soud odmítl ústavní stížnost pro zjevnou neopodstatněnost.

18. Okresní státní zastupitelství ve svém vyjádření uvedlo, že se plně ztotožňuje se závěry napadených rozhodnutí.

19. Okresní soud a krajské státní zastupitelství se k ústavní stížnosti nevyjádřily. Vzhledem k tomu,

že krajské státní zastupitelství bylo poučeno, že v takovém případě bude mít Ústavní soud za to, že se svého postavení vzdává, již s ním dále nebylo jednáno.

20. Soudce zpravodaj zaslal obdržená vyjádření stěžovatelce na vědomí a k případné replice. Ta této možnosti využila. Znovu zopakovala podstatu výše uvedené argumentace, přičemž poukázala na to, že samotný Nejvyšší soud ve svém vyjádření připustil, že odvolací soud se pohyboval na hraně svých kompetencí. Podle stěžovatelky je však výrazně překročil, neboť formulace jeho rozhodnutí je zcela kategorická a neumožňuje okresnímu soudu dospět k jinému názoru.

IV. Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

21. Ústavní soud posoudil splnění procesních předpokladů řízení a dospěl k závěru, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněnou stěžovatelkou, která byla účastnicí řízení, v němž bylo vydáno rozhodnutí napadené ústavní stížností. Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatelka je právně zastoupena v souladu s § 29 až 31 zákona o Ústavním soudu. Stěžovatelka vyčerpala všechny zákonné procesní prostředky k ochraně svého práva; ústavní stížnost je přípustná (§ 75 odst. 1 téhož zákona a contrario).

V. Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

22. Poté, co se Ústavní soud seznámil s argumentací stěžovatelky, vyjádřeními ostatních účastníků řízení a výše uvedenými skutečnostmi vyplývajícími z vyžádaného soudního spisu vedeného okresním soudem, dospěl k závěru, že ústavní stížnost je důvodná.

23. Těžištěm stěžovatelčiny argumentace je námitka překročení pravomocí odvolacím soudem, jež vedlo k jejímu ústavně nepřipustnému odsouzení. Ústavní soud se s touto námitkou ztotožnil a shledal, že protiprávní postup odvolacího soudu se následně promítnul do celého trestního řízení, a to v intenzitě, jež představuje porušení ústavních práv stěžovatelky a ústavních kautel řádně vedeného trestního řízení.

24. K tomu Ústavní soud předem poznamenává, že nehodnotil (a vzhledem k vývoji posuzované trestní věci vlastně ani hodnotit nemohl) úplnost a přesvědčivost usvědčujícího souboru nepřímých důkazů. Porušení stěžovatelčinych práv spočívá především v tom, že provedené důkazy nebyly řádným způsobem (ať se závěrem o vině nebo jejím neprokázání) vyhodnoceny k tomu příslušným soudem. Níže tedy Ústavní soud neprováděl hodnocení výsledku hodnotících úvah, nýbrž jejich formu a způsob, jakým k nim obecné soudu dospěly. V takové situaci pravomoc vlastního posouzení přesvědčivosti souboru nepřímých důkazů Ústavnímu soudu nepřisluší.

25. Ve své judikatuře se již Ústavní soud opakovaně vyjádřil k možným mezím zásahů odvolacího soudu v rámci trestního řízení. Většina závěrů této judikatury byla vyslovena v souvislosti s postupem změny rozhodujících soudců podle § 262 zákona č. [141/1961](#) Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen "trestní řád"). Přestože k tomuto postupu v dané věci nedošlo, jsou obecné závěry uvedené judikatury (týkající se kasační pravomoc odvolacích soudů) uplatnitelné i v ní. K tomu se pak připojují závěry nejnovější judikatury týkající se situace, kdy nalézací soud bez dalšího převezme názor na hodnocení důkazů odvolacím soudem (viz náleze ze dne 30. 9. 2019 sp. zn. III. ÚS 1367/18; rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná na <http://nalus.usoud.cz>).

26. Odvolací soud nemůže závazně hodnotit důkazy, které sám neprovede a nemůže si ani na soudech nižších stupňů jiné konkrétní hodnocení důkazů vynucovat [srov. např. nálezy ze dne 9. 1. 2014 sp. zn. III. ÚS 1980/13 (N 1/72 SbNU 23) nebo ze dne 21. 6. 2016 sp. zn. I. ÚS 794/16 (N 118/81 SbNU 83)]. Jak vyplývá rovněž z ustálené judikatury Nejvyššího soudu, nesmí odvolací soud

sám nahrazovat hodnocení důkazů, které provedl pouze soud nalézací, a tím své vlastní hodnocení, skrze zákonem danou závaznost názorů vyššího soudu, prosazovat navzdory zásadě ústnosti a přímosti trestního řízení (srov. např. usnesení ze dne 13. 2. 2018 sp. zn. III. ÚS 623/16). Naproti tomu může odvolací soud rozvést, proč jsou skutková zjištění nalézacího soudu vadná, v čem je třeba je doplnit, popř. k jakým důkazům je třeba ještě přihlédnout (viz zejména bod 46 nálezu ze dne 21. 6. 2016 sp. zn. I. ÚS 794/16). Odvolací soud proto např. může zavázat soud prvního stupně, aby se vypořádal se všemi okolnostmi významnými pro rozhodnutí, odstranil nejasnosti nebo neúplnosti svých skutkových zjištění, případně aby některé důkazy zopakoval nebo provedl další důkazy. Dostojí-li však rozhodnutí soudu prvního stupně těmto požadavkům, nemůže ho odvolací soud zrušit pouze z důvodu, aby prosadil své hodnocení takto provedených důkazů a z něho plynoucí závěry ohledně skutkových zjištění [srov. např. výše citované nálezy ze dne 7. 9. 2009 sp. zn. I. ÚS 1922/09 a ze dne 5. 3. 2013 sp. zn. II. ÚS 3564/12; dále nálezy ze dne 14. 4. 2011 sp. zn. I. ÚS 109/11 (N 72/61 SbNU 105) či ze dne 21. 6. 2016 sp. zn. I. ÚS 794/16 (N 118/81 SbNU 833)].

27. Uvedené ústavní kautely řádně vedeného trestního řízení jsou jednak projevem ústavní ochrany zásad ústnosti a přímosti důkazního řízení, ale rovněž tak neméně ochranou soudcovské nezávislosti a s ní spojené odpovědnosti každého jednotlivého soudu. Jen trestní řízení, v němž je odsuzující rozsudek vynesena soudcem, který na základě vlastních (autonomních) hodnotících úvah podle svého nejlepšího vědomí a svědomí dospěje k závěru o vině, lze označit za ústavně konformní (srov. čl. 36 odst. 1 a čl. 40 odst. 1 Listiny).

28. Aby však mohl Ústavní soud v tomto směru kasačně zasáhnout, musí být zároveň prokázáno, že nezávislé rozhodování soudce bylo v dané věci nepřipustně potlačeno. K takovému závěru lze dospět zejména při výše popsaném postupu nařízení jiného složení rozhodujícího senátu podle § 262 trestního řádu. Dochází-li však k nepřipustnému zasahování odvolacího soudu pouhým rušením rozhodnutí (bez personálního zásahu podle § 262 trestního řádu), nemůže Ústavní soud obvykle zasáhnout dříve, než je daná věc pravomocně skočena (a contrario § 75 odst. 2 zákona o Ústavním soudu). V ten okamžik může pak přistoupit ke kasačnímu zásahu pouze tehdy, je-li z rozhodnutí údajně potlačovaného soudce (případně z jiných důkazů) dostatečně zřejmé, že k takovému nepřipustnému zásahu došlo. Samotná skutečnost, že nalézací soud změnil svůj názor, pro kasační rozhodnutí Ústavního soudu nepostačuje. Projevem nezávislosti nalézacího soudu je rovněž možnost, aby změnil své původní hodnotící úvahy, a to dokonce i po nezákonném příkazu nadřízeného soudu, ztotožní-li se soudce s jeho obsahem. Upíráním mu takové možnosti by se sám Ústavní soud dopouštěl zásahů do jeho nezávislého rozhodování nepřipustným přesvědčováním, že jeho změna názorů mu byla vnucena, aniž by tomu jasné důkazy nasvědčovaly. Stručně řečeno, dospěje-li po protiprávním příkazu odvolacího soudu sám (autonomně) nalézací soud k závěru o vině, který následně ústavně konformním způsobem odůvodní (včetně změny svého názoru), není možné takové rozhodnutí považovat za neústavní, neboť je výsledkem nezávislého projevu vůle a zjištění nalézacího soudu, nikoli důsledkem nepřipustného ovlivňování vyšší soudní instancí.

29. Z hlediska souladu s právě uvedenými závěry dospěl Ústavní soud k rozhodnutí, že napadená rozhodnutí neobstojí. Nejdříve bylo třeba posoudit, zda kasační rozhodnutí krajského soudu, předcházející vydání napadeného rozsudku okresního soudu, byla vydána v souladu se zákonnými pravomocemi a závěry výše uvedené judikatury. Na rozdíl od Nejvyššího soudu Ústavní soud dospěl k závěru, že postup krajského soudu "nehraňčil s jeho oprávněním", nýbrž meze jeho přezkumné činnosti překročil.

30. První (méně podstatnou) vadou je skutečnost, že obě výše popsaná rozhodnutí (sub 5 a 7) podrobně nevyjmenovávají pochybení nalézacího soudu. Omezují se na obecná až vágní konstatování nepřijatelnosti výsledku hodnotících úvah okresního soudu ("soud se správně nevypořádal s výsledky provedeného dokazování, nevyhodnotil celou důkazní situaci jednotlivě a ve vzájemných souvislostech"), přičemž jen útržkovitě a stručně popisují některé důkazy, na něž klade krajský soud

důraz. Kasační rozhodnutí odvolacího soudu by přitom vždy mělo pojmenovávat pochybení soudu nalézacího a způsob jejich nápravy, a to co nejkonkrétněji. Způsob odůvodnění uvedených usnesení krajského soudu v posuzované věci je z významné části vyjádřením pouhého nesouhlasu se zprošťujícím výrokem.

31. Odvolací soud dále nepřipustně přehodnocuje skutkové závěry nalézacího soudu (bez toho, že by sám prováděl hodnocené důkazy). K tomuto vlastnímu hodnocení přistupuje jak u závěrů obecnějších (shrnujících), dospívá-li např. k tomu, že obhajoba stěžovatelky je "zcela neuvěřitelná", a to navzdory tomu, že senát okresního soudu stěžovatelce v tomto bodě opakovaně (dvakrát) uvěřil. Nakonec ji ovšem sám okresní soud nekriticky převzal (viz bod 16 na s. 6 napadeného rozsudku), stejně jako v případě závěrů dílčích, hodnotí-li kupříkladu jako nepravdivou svědeckou výpověď učiněnou ústně ve veřejném hlavním líčení před okresním soudem, který postupoval podle pravidla in dubio pro reo a v tomto bodě vydal osvobozující výrok. Následně krajský soud přikročil k ústavně problematickému zcela autonomnímu hodnocení stěžovatelčina úmyslu ("spoléhalo zjevně na to, že se u vážně nemocné a staré klientky po uplynutí řady měsíců na převzetí platby zapomene").

32. Ke všem těmto závěrům přitom dospěl v neveřejném zasedání. Za přinejmenším nešťastný pak považuje Ústavní soud rovněž příkaz nalézacímu soudu, aby v budoucím rozhodnutí, u kterého nelze předjímat výrok o vině, uvedl "jak se vypořádal s obhajobou obžalované".

33. Jako druhou otázku musel Ústavní soud posoudit, zda se popsaná pochybení projevila v následné rozhodovací činnosti okresního soudu takovým způsobem, že jejich náprava je možná jen novým otevřením pravomocně ukončeného trestního řízení. Především je třeba uvést (připustit), že okresní soud se na názory krajského soudu neodvolává; nevyjadřuje s nimi svůj nesouhlas nebo nepopisuje nátlak, pod nímž by se cítil, jak se v praxi někdy děje. Tím je možnost hodnocení této procesní situace Ústavním soudem poněkud snížena. Skutečnost "podvolení" se nepřijatelným závěrům odvolacího soudu lze však dle Ústavního soudu dovést ze srovnání textů odůvodnění kasačních usnesení krajského soudu a odsuzujícího rozsudku okresního soudu napadeného ústavní stížností. Část tohoto rozsudku, v níž se mají nalézat nezávislé hodnotící úvahy okresního soudu, je tvořena pouze kompilátem doslovně zkopírovaných závěrů usnesení krajského soudu. Není v něm tedy přítomno žádné, pro stěžovatelku (obviněnou) nezávislé (vlastními slovy vyjádřené) hodnocení provedených důkazů, jak je ostatně patrné již z výše uvedeného popisu (sub 8). De facto jsou tedy všechny odsuzující závěry napadeného rozsudku téměř doslova přebrány z rozhodnutí krajského soudu, a to včetně obecných vět, jako například "ke skutku jsou ve spise příslušné listinné důkazy". V odvolacím řízení však - jak již bylo (sub 29) uvedeno - nebyly nerespektovány jeho meze z hlediska vztahu nalézacího a odvolacího soudu. Takové odůvodnění odsuzujícího rozsudku není projevem nezávislého soudního rozhodování, které je stěžovatelce ústavně zaručeno v čl. 36 odst. 1 Listiny. Konečně příznačné v této situaci je z hlediska Ústavního soudu i ta okolnost, že okresní soud se vůbec k ústavní stížnosti nedokázal vyjádřit a svůj ústavně zpochybněný postup vysvětlit.

34. Ve znovuotevřeném řízení je proto třeba respektovat pravidla řádného a nezávislého soudního rozhodování podle čl. 36 odst. 1 Listiny při opakovaném autonomním hodnocení všech provedených důkazů, které - má-li dojít k obratu v jejich hodnocení (k tomuto ústavnímu požadavku viz zejména již uvedený nálezný sp. zn. III. ÚS 1367/18) - musí být náležitě odůvodněno (např. výpověď svědkyně R., existence kopie dokladu o převzetí předmětné finanční částky v bytě poškozené). Stejně tak bude třeba při novém posouzení zavinění stěžovatelky řádně odůvodnit a autonomně vyložit změnu dřívějšího názoru (viz blíže sub 6), tedy např. proč je bez dalšího dokazování a hodnocení důkazů možné opustit aplikaci ústavního pravidla in dubio pro reo při hodnocení některých důkazů jak to vyžaduje čl. 40 odst. 2 Listiny (na základě čeho se tedy z tohoto dvakrát okresním soudem použitého pravidla stala "zcela neuvěřitelná obhajovací verze" v odsuzujícím rozsudku, zda jde o nějaké nové hodnocení a proč, nejde-li jen o reakci na kritiku krajským soudem - "Nalézací soud se nedůvodně přiklonil ke zcela neuvěřitelné obhajovací verzi obžalované."). Stejně jako důsledně vyhodnotit

závažnost vybraných toliko nepřímých důkazů [např. vlivu obecné atmosféry nedostatku kontroly nad jednáním zaměstnanců viz např. bod 27 nálezu ze dne 30. 7. 2015 sp. zn. I. ÚS 1095/15 (N 135/78 SbNU 115)]. Skutečnost, že v zařízení, kde pracovala stěžovatelka, docházelo ve velkém rozsahu k neoprávněnému obohacování zaměstnanců na úkor bezbranných klientů, sama o sobě nemůže být dostačujícím důkazem o vině stěžovatelky ze spáchání jednoho dílčího skutku (obžaloby ze spáchání závažnějších skutků byla stěžovatelka zproštěna).

35. I v tomto směru Ústavní soud dospěl k závěru, že posuzovaná (zcela převzatá) konstrukce okresního soudu vykazuje nedostatky, zejména se nevypořádává s důkazy uvedenými v předchozích rozsudcích. Z postupu krajského soudu je zjevné, že je přesvědčen o vině stěžovatelky. Svůj závěr o vině v rozporu s úlohou odvolacího (nikoliv nalézacího) soudu nepřipustně "vnucuje" soudu okresnímu, který své zprošťující rozsudky srozumitelně odůvodnil, přičemž vysvětlil, proč je nutné stěžovatelku podle pravidla in dubio pro reo plynoucího z čl. 40 odst. 2 Listiny zprostit v tomto bodě obžaloby.

36. Ze shora uvedených důvodů Ústavní soud podle § 82 odst. 1 a odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu ústavní stížnosti stěžovatelky vyhověl a podle § 82 odst. 3 písm. a) téhož zákona zrušil ústavní stížností napadená rozhodnutí obecných soudů.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Oběť trestného činu](#)
- [Dohoda o vině a trestu](#)
- [Zajištění nároku poškozeného](#)
- [Práva obviněného \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Vydání příkazu k dodání do výkonu trestu](#)
- [Neoprávněná činnost pro cizí moc](#)
- [Kvalifikace skutku](#)
- [Odnětí věci rozhodujícímu soudci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhradní trest](#)
- [Výkon trestu](#)
- [Účinné vyšetřování \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)